

Att lässlyssna utvecklar språket och ordförrådet

En kvalitativ studie om hur lärare i årskurs F-3 använder ljudböcker i svenskundervisningen

Listening to reading develops language and vocabulary
A qualitative study of how teachers in year F-3 use audiobooks in Swedish teaching

Nicole Kirschenhofer och Maria Melkemichel

Akademien för utbildning, kultur
och kommunikation
Svenska
Självständigt arbete 2 i lärarutbildningen
Avancerad nivå
15 hp

Handledare: Anna Jungstrand

Examinator: Magnus Jansson

Termin 8   År 2022

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE 2
Kurskod SVA042
15 hp
Termin 8 År 2022

SAMMANDRAG

Nicole Kirschenhofer och Maria Melkemichel

Att lässlyssna utvecklar språket och ordförrådet

En kvalitativ studie om hur lärare i årskurs F-3 använder ljudböcker i svenskundervisning

Listening to reading develops language and vocabulary

A qualitative study of how teachers in year F-3 use audiobooks in Swedish teaching

2022

Antal sidor: 36

Syftet med denna studie är att fördjupa kunskapen om, hur och i vilket syfte lärare i årskurs F-3 använder ljudböcker i svenskundervisningen samt vilka för- och nackdelar de anser att ljudböcker har. De semistrukturerade intervjuerna med åtta lärare indikerar att ljudböcker används för att stärka elevernas ordförråd och läsförståelse. Resultatet visar även att lärare använder ljudböcker på olika sätt i undervisningen. Slutsatsen vi har kommit fram till är att lärare anser att eleverna blir mer motiverade av att lässlyssna på ljudböcker. Lärare anser även att ljudböcker har många fördelar men även nackdelar. Dock har vissa intervjuade lärare inte kunnat se några nackdelar med ljudböcker i undervisningen.

Nyckelord: digitalisering, ljudbok, läslust, motivation, multimodalitet, svenskundervisning

Innehåll

1.	Inledning.....	5
1.1	Problemområde, syfte och forskningsfrågor.....	6
1.2	Uppsatsens disposition.....	6
2.	Bakgrund och tidigare forskning	7
2.1	Begrepp och definitioner	7
2.2	Digitalisering och multimodalitet i undervisningen.....	7
2.3	Skillnader mellan tryckta böcker och digitala ljudböcker	8
2.4	Skillnaden mellan ljudbok och talbok	9
2.5	Tidigare forskning om ljudböcker.....	10
2.6	Högläsning i undervisningen	11
3.	Metod och material	13
3.1	Val av metod	13
3.1.1	Urval	13
3.1.2	Presentation av informanterna.....	14
3.1.3	Datainsamling	14
3.1.4	Databearbetning.....	15
3.2	Etiska överväganden	16
3.3	Trovärdighet och pålitlighet.....	17
4.	Resultat och Analys	18
4.1	Ljudbokens användning och syfte.....	18
4.2	Argument för/emot ljudböcker.....	20
4.3	Läslustens påverkan	21
5.	Diskussion.....	23
5.1	Resultatdiskussion	23
5.1.1	Användning och syfte med ljudböcker	23
5.1.2	För- och nackdelar med ljudböcker	24

5.1.3 Påverkan på elevernas läslust	26
5.2 Metoddiskussion	26
5.3 Avslutning.....	27
Referenslista	31
Bilaga 1	35
Bilaga 2.....	36

1. Inledning

Under våra verksamhetsförlagda utbildningar har vi uppmärksammat att lärare arbetar med ljudböcker i sin undervisning. Oftast är det elever med lässvårigheter som uppmanas att använda sig av ljudböcker när resten av klassen läser sin bänkbok. Vi har även upplevt att elever som exponeras för ljudböcker får mer motivation att ta sig an att läsa böcker trots att de har svårigheter med detta. Flera elever väljer att lyssna på böcker i stället för att läsa eftersom det är enklare att följa med i texten samt förstå dess innehåll än att avkoda orden i texten. Vi har även sett att eleverna inte är så motiverade till att läsa när de ser mycket text i en bok och detta påverkar läslusten negativt. Chambers (2011, s. 64) skriver att det är nödvändigt att läsa högt för barn för att de ska kunna bli en läsare. Enligt Chambers (2011, s. 64) behöver det inte vara läraren själv som läser högt för eleverna, men lärare ska se till att någon högläser för eleverna. Chambers (2011, s. 64) skriver att idealet är att eleverna ska få en text uppläst för sig varje dag.

En debatt i en dagspress om hur ljudboklyssnandet kommer att påverka framtidens läskunnighet bland unga, är väldigt aktuell för vår studie. Det finns många olika åsikter om ljudböcker. *Barnlitterära strömningar- Om ljudböcker för barn*, skriven av Steiner och Berglund (2022) är en rapport om barns ljudbokslyssnande.

Johansson (2022) som är kritisk mot ljudböcker, citerar och refererar Steiner och Berglunds (2022) rapport. Steiner och Berglund (2022, s. 60) skriver ”Barn behöver träna avkodning och få upp läshastighet och det kräver tid för egen läsning av texter anpassade efter förmåga.” Johansson (2022) håller med, men kritiserar att de tonar ned den uppenbara risken i nästa mening där de skriver ”Att lyssna på ljudbok kan träna läsförståelse och förmåga att förstå och tänka kring fiktion och möjligen inspirera till vidare läsning i tryckt bok” (s. 60).

Nilsson (2021) skriver i en debattartikel att det talas om att det är en skillnad mellan att lyssna på en bok och att läsa en bok. Nilsson (2021) betonar att en del kritiker inte reflekterar över skillnaden mellan att lyssna och läsa. Vidare skriver Nilsson (2021) hur ska samhället förstå att tryckta ord är mer dominerande än det inspelade ljudet inom litteraturen när en del kritiker inte reflekterar över skillnader mellan att lyssna på en ljudbok och läsa en fysisk bok?

Begreppet ljudbok definieras olika, beroende på i vilket sammanhang det används. I skolan använder alla intervjuade lärare ljudböcker genom att eleverna lyssnar och läser samtidigt.

1.1 Problemområde, syfte och forskningsfrågor

Ljudböckers användning i svenskundervisningen i F-3 är relativt nytt. Detta ökar behovet av att få mer kunskap om hur och i vilket syfte lärare kan använda ljudböcker i undervisningen. Vi kommer att undersöka hur lärare anser att elevers läslust påverkas av ljudböcker.

Syftet med denna studie är att fördjupa kunskapen om *hur* och i vilket syfte lärare använder ljudböcker i svenskundervisningen i årskurserna F-3 samt vilka för- och nackdelar de anser att ljudböcker har. Det är även viktigt att ta reda på om lärare anser att ljudböcker påverkar elevernas läslust.

Syftet med denna studie kommer att uppnås genom att besvara följande forskningsfrågor genom intervjuer med åtta lärare i årskurs F-3:

1. Hur och i vilket syfte använder lärare i årskurs F-3 ljudböcker i svenskundervisning?
2. Vilka för- och nackdelar beskriver lärare i årskurs F-3 att ljudböcker har?
3. Hur upplever lärare i årskurs F-3 att läslusten har ändrats med tillgången till ljudböcker i svenskundervisning?

1.2 Uppsatsens disposition

Nedan ges en bakgrund om vad läroplanen, litteratur och forskning säger om ljudböcker i svenskundervisningen. I det efterföljande metodkapitlet redogörs det för val av datainsamlingsmetod, urval, analys och studiens etiska aspekter. I resultatkapitlet presenteras sedan resultatet av studien som, i det avslutande kapitlet, diskuteras i förhållande till tidigare forskning.

2. Bakgrund och tidigare forskning

Nedan presenteras begreppsdefinitioner i avsnittet 2.1 Begrepp och definitioner. Sedan följer avsnitten 2.2–2.6 där vi kommer att redogöra för digitalisering och multimodalitet i undervisningen, den digitala bokens inverkan på elevers motivation, skillnaden mellan ljudbok och talbok, tidigare forskning om ljudböcker samt högläsning i undervisningen.

2.1 Begrepp och definitioner

I det här arbetet kommer vi använda följande definitioner av centrala begrepp:

- **Ljudbok** är ett sätt att lyssna på en bok samtidigt som lyssnaren läser i boken (Myndigheten för Tillgängliga Medier, u.å.).
- **Talbok** är utformat för personer med en funktionsvariation där texten läses upp samt att man kan följa med i texten (Myndigheten för Tillgängliga Medier, u.å.).
- **Högläsning** sker i form av att en lärare/vuxen läser en bok högt för eleverna och högläsaren kan ställa frågor kring det lästa (Skolverket, u.å.b). Högläsning och att lyssna på ljudbok är snarlika. Elever får till sig text via uppläsarens röst. Men genom ljudböcker får eleverna även möjlighet att följa med i texten.
- **Digital bok** är på samma sätt som en e-bok, en textbok som kan läsas på en läsplatta (Skolverket, 2021).
- **Digitalisering** innebär att information omvandlas från det analoga till det digitala (ne.se).
- **E-bok** är på samma sätt som en digital bok, en textbok som kan läsas på en läsplatta (Myndigheten för Tillgängliga Medier, u.å)
- **Multimodal** innebär att texter förstärks med hjälp av bilder, ljud, filmer och skapar därmed en levande text för eleverna (Skolverket, 2016, s. 2–6).

2.2 Digitalisering och multimodalitet i undervisningen

Säljö et al., (2017, s.197) nämner att digitaliseringen skapar nya förutsättningar för både undervisning och skola. Författarna skriver: “Vi lever i ett komplext och

kunskapsberoende samhälle och i en sådan omgivning skruvas förväntningarna på vad vi ska kunna upp”.

Digitalisering har påverkat skolan mycket. Skolverket (u.å., s. 44–45) skriver om hur barn behöver förstå hur digitalisering påverkar samhällsutvecklingen men även dem själva, vilket även nämns av Skolverket (2019a, s. 7-8). Vidare skriver Skolverket (2019a, s. 259) att eleverna ska ges möjlighet att arbeta med texter i digitala miljöer, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.

Säljö et al., (2017, s. 193) skriver att digitalisering i samhället medför vissa förändringar i undervisningen. Skolverket (2016, s. 2–6) skriver att elever kan arbeta med multimodala texter i undervisningen. Dessa multimodala texter kan bestå av bild, ljud, filmer och texter som tillsammans skapar en levande text för eleverna.

Edvarsson et al., (2018, s. 71) skriver att lärare måste fundera kring hur multimodalitet, digitalisering och literacy ska användas i klassrummet och vilket budskap det ska förmedla till eleverna. Detta eftersom det blir allt vanligare att inte enbart läsa om ett ämne utan även lyssna och titta på exempelvis ett Youtubeklipp om ett ämne. Eftersom multimodalt lärande är ett sätt att anpassa undervisningen efter olika elevers behov, är det betydelsefullt att känna till möjligheter men även utmaningar med multimodalt lärande. Exempelvis kan eleverna ta till sig textens innehåll på flera olika sätt. De kan läsa texten, lyssna på en inspelning eller högläsning av texten (Edvarsson et al., 2018, s.87).

2.3 Skillnader mellan tryckta böcker och digitala ljudböcker

Skolverket (2021) skriver att digitala böcker, till skillnad från tryckta böcker, har multimediala och interaktiva funktioner. Det finns skillnader mellan enkla e-böcker tillgängliga för datorer och digitala böcker för pekskärmar då det erbjuds mer än bara text och illustrationer i digitala böcker, såsom möjligheter att lägga till egna texter. Kucirkova (2021, s.148) har skrivit en artikel där hon har sammanställt, tidigare forskning om barns läsning av digitala böcker, utifrån en metod som används vid systematiska litteraturstudier. Kucirkova (2021, s. 151–152) skriver att digitala böcker presenterar berättelser via bilder (illustrationer och texter).

Det finns unika multimediala och interaktiva funktioner som även Skolverket (2021) betonar. Dessa funktioner används på olika sätt; exempelvis som med Me Books där läsaren kan lägga till sina egna voice-over och med Mr Glue Stories där eleven kan lägga till egna teckningar på de digitala sidorna. Böckerna kan skrivas ut och lagras som papperskopior eller sparas som digitala versioner och redigeras för upprepad läsning, vilket även Kucirkova (2021, s. 152) belyser i sin artikel. Den digitala berättelsen ger eleverna möjlighet att lyssna på berättelsen och se ord som markeras när texten presenteras. Eleverna får även möjlighet att skriva en egen berättelse och spara den som video för att dela den med andra (Kucirkova, 2021, s. 152).

Tattersall Wallin et al., (2020, s. 471–472) skriver om könsskillnader och påstår att dessa minskas med hjälp av digitala ljudböcker. Studien visar att unga vuxna män, som generellt antas läsa betydligt färre tryckta böcker än kvinnor, genom att lyssna på ljudböcker till och med läser mer än kvinnor.

2.4 Skillnaden mellan ljudbok och talbok

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) ansvarar för att alla, oavsett grad av funktionshinder, har tillgång till information och litteratur. MTM har ett nära samarbete med skolbibliotek för att bland annat hjälpa elever med funktionshinder att både kunna läsa och lyssna på skön- och faktalitteratur. Därtill tillhandahåller de lättläst litteratur som inte är kommersiellt gångbar att marknadsföra. Skolverket (2019) betonar att “eleverna ska i undervisningen möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen” (s. 257).

Enligt MTM (u.å) finns det skillnader mellan ljudbok och talbok. En talbok är enbart till för individer med läsnedsättning. Vidare skriver MTM (u.å) att alla personer med en läsnedsättning kan ladda ner ljudböcker utan kostnader. Det innebär att ljudböcker är endast för privat bruk och att låntagaren inte får dela med sig av ljudboken eller dess inloggningsinformation till någon annan.

Legimus (2019) skriver att vissa ljudböcker innehåller både ljud och text. I dem kan läsaren se både text och bild på datorskärmen medan de lyssnar. MTM (u.å.) skriver även att applikationen Legimus innehåller tal och text, för att eleverna ska kunna följa med i texten medan de lyssnar.

2.5 Tidigare forskning om ljudböcker

Padberg-Schmitt (2020, s. 31) belyser i sin artikel att ljudböcker ger stöd i undervisningen och i läsprocessen. Att lyssna och samtidigt kunna följa med i texten hjälper eleverna att upprätta sambandet mellan läsandet och skrivandet. Detta resulterar i att eleverna kan koppla det talade ordet till det skrivna. Vidare skriver författaren att användningen av ljudböcker har flera positiva effekter. Med hjälp av ljudböcker ökas läseffektivitet hos eleverna som på så sätt förbättrar sin läsförståelse och utvecklar sitt ordförråd. Padberg-Schmitt (2020, s. 37) skriver att ljudböcker används i samband med att bygga läsprocessen och att hjälpa eleverna att utvecklas till mer kompetenta läsare.

I undervisningen kan ljudböckers läshastighet justeras för att eleverna ska kunna följa med i texten. Det innebär att eleverna kan välja en lägre läshastighet i början och öka den gradvis beroende på hur långt de har kommit i sin läsutveckling. Tonen och personligheten hos uppläsarens röst kan vara lika viktig som innehållet. En elev kan till exempel föredra en kvinnlig röst framför en manlig röst. Detta bör övervägas innan läraren väljer en ljudbok för en enskild elev, vilket även Padberg-Schmitt (2020, s. 37) belyser i sin artikel.

Skolverket (2021) skriver att ljudböcker ger eleverna möjlighet att lättare ta till sig texten då eleverna både ser och lyssnar på texten samtidigt. Eleverna behöver då inte avkoda ord utan kan i stället lägga sin koncentration på textens innehåll.

Larson (2015, s. 169–170) belyser att om eleverna följer med i texten samtidigt som de lyssnar, kan det bidra till att de får möjlighet att lära sig nya begrepp samt höra hur ord uttalas. Vidare skriver Larson (2015, s. 169) att användandet av ljudböcker i undervisningen varierar i frekvens då lärare behöver utgå ifrån skolans digitala resurser, exempelvis surfplattor, hörlurar och datorer, vilka kan variera i antal från skola till skola. För att eleverna ska uppnå målen poängterar Larson (2015, s. 169–172) att eleverna bör få möjlighet att välja sina egna inlärningsmetoder.

Edvarsson et al., (2018, s. 87) skriver att en nackdel med ljudböcker i undervisningen är att eleverna inte utbildas ordentligt i att läsa långa tryckta texter eftersom digitala verktyg används alltmer i undervisningen.

2.6 Högläsning i undervisningen

Det finns likheter mellan högläsning och ljudbokslyssning som gör att forskning om högläsning är relevant att ta upp i studien. Genom högläsning och ljudbokslyssning får eleverna möjlighet att höra hur orden låter och hur de används i rätt sammanhang. En annan likhet mellan dem är att eleverna kan lyssna på texter de inte har förmågan till att själv läsa.

För att elever ska lära sig att läsa, behöver de lyssna på någon som läser för dem. Serafini (2004) liksom Chambers (2011, s. 62–64) skriver att elever måste få böcker upplästa i form av högläsning, för att lära sig att läsa. Det kan vara läraren som högläser för eleverna varje dag eller någon annan. Det är viktigt att läraren stannar upp och ställer frågor om det lästa samt att eleverna får möjlighet att förutspå vad boken kommer att handla om. Eleverna kan då lättare jämföra sina erfarenheter med det lästa (Chambers, 2011, s. 62–64).

Duursma et al., (2008 s. 554-556) nämner att högläsning bidrar till att elever utvecklar färdigheter som de ska behärska när de börjar med läsinläringen. Dessa färdigheter har stor påverkan på hur bra eleverna lyckas i läs- och skrivinläring. De färdigheter som utvecklas under högläsning är att eleverna börjar känna igen bokstäver, koppla ord till text samt att de lär känna igen skillnader mellan skriftspråk och talspråk (Körling, 2012, s. 18). Vidare skriver Körling (2012, s. 18) att eleverna får lyssna på en berättelse för att få en förståelse för hur berättelser kan börja och sluta.

Genom att läraren högläser böcker som eleverna själva inte har förmågan att läsa ännu, får eleverna möjlighet att utöka sitt ordförråd, vidga begreppsuppfattning samt fundera kring textens innehåll. Detta bidrar till att eleverna får idéer om hur de genom att beskriva personer och miljöer i detalj, det vill säga skriva med sina sinnen, kan skriva texter för att läsaren ska kunna skapa en inre bild av berättelsen (Körling, 2012, s.47).

Det är viktigt att läraren läser böcker som eleverna inte har förmågan till att läsa, då många av de elever som har en låg avkodningsförmåga inte läser böcker där de får möjlighet att träna sin läsförståelse. Detta bidrar till att elever, med en låg avkodningsförmåga, kan träna sin läsförståelse genom att lyssna på en mer

avancerad text som läraren läser högt (Skolverket, 2017d, s. 6). Även Chambers (2011, s. 68) skriver att elever som har en låg avkodningsförmåga, genom högläsning, kan ta till sig svårare texter, förstå dessa samt träna sin läsförståelse.

För att högläsning ska bidra till elevernas språkutveckling behöver läraren ställa frågor till eleverna under läsningens gång. Exempelvis behöver läraren fråga eleverna vad de redan vet om bokens tema, berätta om sina erfarenheter kopplat till textens innehåll. Läraren sammanfattar texten själv och/eller tillsammans med eleverna samt att läraren ställer frågor om texten till eleverna (Skolverket, 2019c, s. 3). Även Chambers (2011, s. 65) lyfter att genom högläsning får eleverna ett exempel på hur en berättelse är uppbyggd. Att eleverna får många exempel på hur olika texter är uppbyggda är väldigt viktigt för själva läsningen av olika texter. Vidare skriver Chambers (2011, s. 71) att högläsning bidrar till att eleverna känner sig som en del i en gemenskap, eftersom en gemensam upplevelse skapar starka band mellan individer i en grupp. Körling (2012, s.45) skriver, i likhet med Chambers (2011, s.71), att högläsning bidrar till att samhörigheten i klassen förstärks, eftersom eleverna lyssnar tillsammans på samma berättelse och kan prata tillsammans om det upplevda. Utifrån egna erfarenheter skriver även Norström (1997, s.21, 29) att högläsning är ett sätt att fånga en hel klass, skratta tillsammans åt en rolig bok och skapa ett intresse att vilja läsa. Högläsning är ett sätt att få ovilliga läsare att få ett intresse av böckernas värld och vilja läsa. Genom högläsning skapar eleverna ett intresse kring böcker samt läsningen, vilket får fler elever att vilja läsa.

3. Metod och material

Detta kapitel består av olika underavsnitt: 3.1 *Val av metod*, 3.1.1 *Urval*, 3.1.2 *Presentation av informanterna*, 3.1.3 *Datainsamling*, 3.1.4 *Databearbetning*, 3.2 *Etiska överväganden* och 3.3 *Trovärdighet och pålitlighet*.

3.1 Val av metod

Metoden som valts är semistrukturerade intervjuer med åtta lärare på lågstadiet. Under intervjuerna förväntade vi oss att få svar på hur de använder ljudböcker, i vilket syfte lärarna använder ljudböcker, vilka för- och nackdelar de ser med användningen samt om lärare upplever att elevernas läslust påverkas av användandet.

Denscombe (2018, s. 269) skriver att semistrukturerade intervjuer har en färdig lista med ämnen som ska behandlas och även frågor som ska besvaras. Denscombe (2018, s. 269) skriver vidare att "I stället för att låta varje intervju vara likadan kan frågorna ändras från en intervju till nästa till följd av den informationen som lämnats i tidigare intervjuer och för att följa upp nya undersökningsspår". Vi har därför valt att ha följdfrågor för att låta informanterna utveckla sina idéer och tala mer utförligt, vilket även Denscombe (2018, s. 269) skriver om.

3.1.1 Urval

Vi har valt att använda oss av subjektivt urval och bekvämlighetsurval för att så snabbt som möjligt hitta lämpliga informanter till studien. Denscombe (2018, s. 67) förklarar att subjektivt urval innebär att informanterna väljs ut utifrån deras kunskap om studiens ämne, för att på bästa sätt kunna besvara forskningsfrågorna.

Bekvämlighetsurval beskriver Denscombe (2018, s.71) som att informanter som är bekanta sedan tidigare intervjuas, för att snabbt kunna intervjuas dessa, eftersom tiden för studien är begränsad.

Som kriterier för det subjektiva urvalet har vi valt att informanterna ska vara legitimerade F-3 grundskolelärare, arbeta i en svensk skola och använda sig av ljudböcker i svenskundervisning.

3.1.2 Presentation av informanterna

Lärare 1 är en 26-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i fyra år. Hon undervisar i årskurs 3 i en skola som ligger i ett mångkulturellt område. Skolan har en digital satsning, där alla elever och lärare får en egen iPad.

Lärare 2 är en 25-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i ett år. Hon undervisar i årskurs 2 i en skola som ligger i ett mångkulturellt område. Skolan har en digital satsning, där alla elever och lärare får en egen iPad.

Lärare 3 är en 48-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i 22 år. Hon undervisar i årskurs 3 i en skola som ligger i ett mångkulturellt område. Skolan har en digital satsning, där alla elever och lärare får en egen iPad.

Lärare 4 är en 29-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i två år. Hon undervisar i årskurs 2. Läraren undervisar på en mångkulturell skola och varje elev disponerar en iPad.

Lärare 5 är en 37-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i åtta år. Hon undervisar i årskurs 1. Läraren undervisar på en mångkulturell skola och varje elev disponerar en iPad.

Lärare 6 är en 63-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i 37 år. Hon undervisar i årskurs 3. Läraren undervisar på en mångkulturell skola och varje elev disponerar en iPad.

Lärare 7 är en 25-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i ett år. Hon undervisar i förskoleklass. Läraren undervisar på en mångkulturell skola där eleverna erbjuds en digital lärmiljö.

Lärare 8 är en 28-årig kvinna som är legitimerad lärare och har undervisat i sju år. Hon undervisar i årskurs 1. Läraren undervisar på en mångkulturell skola och varje elev disponerar en iPad.

3.1.3 Datainsamling

Intervjuerna skedde på informanternas arbetsplats eller via Zoom. Informanterna tillfrågades och godkände inspelning av samtalen. Denscombe (2018, s. 395) skriver

att ljudinspelningar behöver transkriberas och kommenteras. Vidare nämner författaren att transkriberingen blir lättare vid genomförande av detaljerade sökningar (Denscombe, 2018, s. 395). I samband med intervjun och med hjälp av informanternas svar fick vi svar på studiens forskningsfrågor. Intervjuerna varade i 10 minuter per tillfälle.

3.1.4 Databearbetning

Intervjuerna spelades in med mobilen, för att sedan kunna transkriberas. Detta har gjorts för att lyfta fram utsagorna, där varje utsaga består av en eller flera meningar från intervjusvaren. Sedan skrev vi ut kategorikod till utsagorna. Var och en av utsagorna står enskilt och med angiven informant, som lärare 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 och/eller 8. På så sätt blir det lättare att bilda kategorier utifrån kategorikoder, där kärnan i varje kategori beskrivs i samband med våra forskningsfrågor. Detta görs för att varje informant lättare ska kunna hittas. Tabell 1 visar exempel på hur vi har delat in informanternas svar i olika utsagor och sedan namngett dem i olika kategorikoder.

Utsaga nr	Utsaga	Kategorikod
Utsaga 14	“De kan välja svårare böcker, då få de ett bättre ordförråd. Det är från läsning och från att lyssna eleverna kan få bättre ordförråd. När de lässtarka eleverna väljer en svårare bok har de lättare att hänga med för att de får både läsa och höra orden.” (L1)	Läslustens påverkan
Utsaga 145	“Jag projicerar upp en saga på projektorn där eleverna ser och hör på sagan samtidigt. Det har jag märkt är uppskattad av eleverna, därav är tanken att ljudböcker ska vi försöka få in minst 1–2 gånger per dag.” (L7)	Ljudbokens användning och syfte
Utsaga 8	“Ljudböcker ersätter inte läsningen utan fånga upp och motiverar eleverna.” (L1)	Ljudbokens användning och syfte

Utsaga 110	”Fördelar är att man får höra orden, hur de uttalas och används i olika meningar” (L4)	Argument för/emot ljudböcker
Utsaga 85	“Förutom att de övar på att förstå det de läser och utökar sitt ordförråd så får eleverna en större möjlighet att ta del av den litterära världen.” (L4)	Argument för/emot ljudböcker

Tabell 1 - Tillvägagångssätt från utsagor till kategorierna; ljudbokens användning och syfte och argument för/emot ljudböcker och läslustens påverkan.

3.2 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017, s. 40–41) skriver om fyra etiska riktlinjer, vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Dessa har tillämpats i denna studie. Vetenskapsrådet (2017, s. 40–41) skriver vidare att individer som är involverade i forskning är informanter och ska behandlas på ett sätt som skyddar dem från skada.

Informationskravet innebär att informanten blir uppläst om studiens syfte och hur informationen hanteras. Då informanterna, via ett missivbrev, blev informerade om studiens syfte samt om hur informationen skulle komma att användas uppfylldes informationskravet.

Samtyckeskravet innefattar att undersökningen inte ska genomföras med tvång och att informanterna har rätt att avstå från att svara på frågorna. Genom att informanterna informerades, via missivbrevet, om att kunna avstå att svara på intervjufrågor samt avbryta intervjun har det tagits hänsyn till samtyckeskravet.

Konfidentialitetskravet innebär att insamlad information inte sprids vidare. Detta innebär även att personer som inte har koppling till studien, inte ska få tillgång till uppgifterna. Med andra ord innebär det att inga namn på informanter eller skola anges. I vår studie kommer både informant och skola att förbli anonym.

Nyttjandekravet innebär att inspelningen av intervjun enbart får användas i forskningens syfte. Informationen får inte skickas vidare. Det innebär att

informationen som lämnas av informanterna kan användas för vår forskning och inte för andra vetenskapliga sammanhang. Ljudinspelningarna kommer att raderas när uppsatsen är godkänd.

3.3 Trovärdighet och pålitlighet

Validitet innebär att studien är trovärdig och meningsfull. Denscombe (2018, s.420–421) skriver att studiens validitet stärks då informanterna är anonyma eftersom anonymitet anses öka sannolikheten för att informationen de uppger är korrekt.

Reliabilitet däremot innebär att studien är pålitligt, utifrån metoden som har använts (Langemar, 2008, s.106). En aspekt som bidrar till en studies tillförlitlighet är att samtliga informanterna är legitimerade lärare och 6 av 8 informanter har ett antal års erfarenhet (Denscombe, 2018, s. 420–421). Bryman (2002, s. 49) skriver att reliabilitet handlar om huruvida resultatet från undersökningen blir detsamma om det skulle göras om.

Eftersom vi endast har använt legitimerade informanter som informerats om att deras utsagor kommer att vara helt anonyma i vår studie anser vi att trovärdighet och pålitlighet kommer att uppnås.

4. Resultat och Analys

I detta kapitel kommer det bearbetade och analyserade materialet att presenteras i tre olika kategorier. 4.1 *Ljudbokens användning och syfte*, 4.2 *Argument för/emot ljudböcker* och 4.3 *Läslustens påverkan*.

4.1 Ljudbokens användning och syfte

Vi ville i vår studie ta reda på när och hur de intervjuade lärarna använder ljudböcker i sin svenskundervisning. Vi bad därför informanterna beskriva hur ljudböcker används i undervisningen och fick veta att ljudböcker används av alla informanter men på olika sätt.

Några av informanter uppgav att ljudböcker bara används i hel- eller halvklass och att läraren gör pauser i uppläsningen för att förklara ord eller uttryck som läraren misstänker är svåra för eleverna att förstå. Någon lärare använder sig av ljudbok i samband med att projicera texten så att eleverna samtidigt som de lyssnar kan följa med i texten.

Ljudböcker använder jag efter att vi har ätit lunch. Jag projicerar upp en saga på projektorn där eleverna ser och hör på sagan samtidigt. Det har jag märkt är uppskattad av eleverna, därav är tanken att försöka få in ljudböcker minst 1-2 gånger per dag. (L7)

Flera av informanterna berättade att de använder ljudböcker även för enskild läsning. ”Eleverna får välja ut någon bok som de tycker verkar intressant och rolig” (L3). De lyssnar sedan med hjälp av hörlurar, för att inte störa varandra, samtidigt som de följer med i den tryckta texten. Eleverna använder sig av framför allt två olika applikationer, Polyino och Ugglo, som är snarlika i sin funktion. Texten läses upp samtidigt som eleven enkelt kan följa med i texten eftersom det aktuella ordet lysas upp. Vissa informanter uppgav även att ljudböcker används som ett komplement till högläsning och till den enskilda läsningen.

Det är som ett komplement till högläsning skulle jag säga. För elevernas del är det också för att de kan följa med i texten och få det uppläst. Som ett komplement till den vanliga läsningen. (L2)

Några av informanterna uppgav att ljudböcker används regelbundet för enskild läsning. Till exempel säger en av lärarna ”De flesta av barnen använder ljudböcker när de har lässtunder 3–4 gånger i veckan.” (L6) En annan lärare uppger att eleverna lyssnar på ljudböcker ca 20 minuter varje morgon innan samling. Detta för att ge eleverna en rutin med läsning. Ett par informanter säger att elever som av olika orsaker har svårt att avkoda ord ibland får använda ljudböcker i stället för att, som sina klasskamrater, läsa enbart tryckt text. En lärare säger ”Jag använder det främst till de barn som har det svårt med att läsa.” (L1)

Informanterna anger att syftet med att använda ljudböcker i undervisningen är att få eleverna att tycka att läsning är roligt och spännande och för att öka deras läslust. Någon informant säger ”Det är dels för att få en läsoplevelse, dels för att väcka läslusten hos eleverna så att deras ordförråd utvecklas och att eleverna tränar på att läsa.” (L3). Genom att eleverna hör ord, som de inte helt förstår, i ett sammanhang ger det dem möjlighet att utöka sitt ordförråd och ordförståelse.

När man läser en vanlig bok eller text så får du se orden men med ljudböcker får du höra på orden, hur de låter, uttalas och används vilket blir ett annat sätt att lära sig ord, meningar och chans att utveckla sin läsförståelse. (L5)

Genom att lyssna på en text och samtidigt se hur ordet ser ut ges eleven möjlighet att lära sig ordbilden utan att behöva träna med hjälp av avkodning. Detta bidrar även till att eleven snabbare får flyt i sin läsning och kan lyssna på ljudböcker som innehåller svårare texter än eleven egentligen har förmågan till att läsa själv.

När eleverna lyssnar på en ljudbok som innehåller svårare texter än de egentligen har förmågan att läsa, får de en positiv läsoplevelse. ”När eleverna lyssnar själva är syftet att de ska få ta del av böcker de själva inte har förmågan att läsa på egen hand ännu.”(L4)

Ett annat syfte som tre informanter anger är att elever som har svårigheter att avkoda texter själva ska ha en chans att utveckla sitt ordförråd och få positiva läsoplevelser. En informant säger ”Under enskilda lässtunder finns det tillfällen då jag låter elever

med lässvårigheter lyssna på ljudböcker i stället för att läsa i en bok och på så sätt snabba på deras inläring av ordbilder.” (L1)

4.2 Argument för/emot ljudböcker

De flesta informanter tycker att ljudböcker är ett positivt hjälpmedel eftersom elever i yngre åldrar eller med lässvårigheter får möjlighet att läsa böcker med mer utmanande innehåll. Det snabbar på elevernas inläring av ordbilder och ger dem större ordförråd än om de enbart skulle läsa tryckta texter.

Fördelarna är många med ljudböcker. Förutom att de övar på att förstå det de läser och utökar sitt ordförråd så får eleverna en större möjlighet att ta del av de hörda orden, hur de uttalas och används i olika meningar. Att lyssna på en ljudbok är inte heller helt lätt och kräver en hel del koncentration vilket övas. (L4)

I dagens samhälle är de elektroniska hjälpmedlen, såsom iPad och andra läsplattor, en stor fördel för eleverna då de är vana vid att använda dem och tycker det blir roligare att läsa. En av informanterna uttrycker det så här:

Fördelen med ljudböcker är att alla elever är bekanta med en iPad. Jag tror att bara för att det är digitalt så lockar det fler elever att lyssna på sagor eller böcker. Vilket jag tycker är väldigt positivt då vi lever i en digitaliseringsvärld där alltmer och mer börjar bli digitalt. (L7)

En av de nackdelar som ändå upplevs är att vissa elever ”glömmer bort” att följa med i texten och därför missar syftet med ljudböcker. En informant säger ”Nackdelen är att vissa elever fastnar i att lyssna på boken i stället för att läsa.” (L4)

En annan nackdel är att det kan vara svårt för eleverna att hitta en lämplig bok då utbudet är väldigt stort. Några av informanterna uppger att de ännu inte kan se några nackdelar men att det beror på att ljudböcker inte använts regelbundet. ”Vi använder det mer sällan så jag har inte riktigt sett några nackdelar med det.” (L1) De är osäkra på om nackdelar kommer att visa sig längre fram och en informant säger att den längre fram skulle vilja styra det lite mer för att eleverna ibland väljer böcker som inte är riktigt lämpliga och att det är svårt att hinna se vad alla lyssnar på.

4.3 Läslustens påverkan

Alla informanter upplever att elevernas läslust har ökat efter de valt att lyssna på ljudböcker i stället för att läsa en tryckt bok. Alla elever tycker att det är roligt att lyssna på ljudböcker och även kunna lyssna på böcker som de inte har förmågan till att läsa själva. I vanliga fall läser de böcker som är anpassade till deras ålder. Men när de lyssnar på ljudböcker kan de välja svårare böcker, vilket även medför att de lär sig svårare ord och utökar sitt ordförråd.

De tycker det är jätteroligt att lyssna på Polyino. De kan välja svårare böcker, då de får ett bättre ordförråd. För att det är ju från läsning och från att lyssna du kan få bättre ordförråd. När lässtarka elever väljer en svårare bok så har de lättare att hänga med eftersom de både läser och lyssnar på texten. (L1)

Några av informanterna uppgav att vissa elever inte alls ville läsa fysiska böcker. När de blev erbjudna att lyssna på ljudböcker har de däremot börjat få ett intresse för att lyssna och följa med i texten. Eleverna blev mer motiverade att lyssna på ljudböcker i Polyino och Ugglo, då det finns ett större utbud av böcker och de lättare kan hitta de böcker de vill läsa.

Många elever uppskattar att lyssna på ljudböcker. Det finns ett större utbud där och de som är till exempel fotbollsintresserade har lyssnat på faktaböcker om fotboll. Dessa elever har tidigare inte alls läst men nu lyssnar de på böcker. Då kan de sitta en stund och lyssna. (L2)

Ett par informanter säger att de anser att de har sett att ljudböcker påverkar speciellt pojkarnas läslust positivt, då de verkligen tycker om att lyssna på ljudböcker mer än flickorna.

Ja, det är nog mer killar som väljer att lyssna på ljudböcker. Tjejer väljer oftast att läsa en fysisk bok. Det beror nog på att tjejerna är lite starkare och att de hittar rätt utbud på biblioteket som de gillar och killar har inte riktigt den koncentrationen och sätta sig in i en bok själva, att läsa den fysisk. De gillar den bättre på iPaden. (L2)

Några informanter anger att det är mer lockande att lyssna på ljudböcker och att elevernas läslust ökar av bra böcker. Det finns elever som har svårt att fokusera vid läsning, det är lättare att lyssna och samtidigt följa med i texten för att eleverna ska orka läsa.

Ja det tror jag, för att det är mer lockande att få lyssna på ljudböcker och följa med i texten för många elever. Det är nog så för de elever som inte direkt har knäckt läskoden eller har svårt med att fokusera på att endast läsa. Det kan vara lättare för några elever att lyssna samtidigt som att följa orden i texten. Till exempel kan eleverna lyssna på kapitelböcker på ljudbok som de inte orkat läsa själva. En litterär värld öppnas för eleverna genom ljudbok. (L8)

5. Diskussion

I detta kapitel kommer vi att diskutera lärarnas intervjusvar i relation till tidigare forskning.

5.1 Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen är indelad i tre avsnitt som följer forskningsfrågorna. I 5.1.1 diskuteras forskningsfråga 1, ”*Användning och syfte med ljudböcker.*” I 5.1.2 diskuteras forskningsfråga 2, ”*För- och nackdelar med ljudböcker.*” I 5.1.3 diskuteras forskningsfråga 3, ”*Påverkan på elevernas läslust.*” Kapitlet avslutas med 5.2 *Metoddiskussion* och 5.3 *Avslutning*.

5.1.1 Användning och syfte med ljudböcker

Padberg-Schmitt (2020, s. 31) lyfter fram i sin artikel hur ljudböcker ger stöd i undervisningen och där eleverna utvecklas till mer kompetenta läsare. Vårt presenterade material visar på att ljudböcker används i form av två olika skolapplikationer som kallas för Polylino och Ugglo. Vidare framkommer det i det presenterade resultatet hur ljudböcker kan användas på ett annat sätt. Exempelvis får eleverna se texten som visas på tavlan och samtidigt lyssna på sagan. Även Skolverket (2021) noterar att samtidigt både se och lyssna på en text ger eleverna möjlighet att lättare ta till sig texten. Detta resultat korrelerar med Larson (2015, s. 169–172) som nämner att eleverna får möjlighet att lära sig nya ord samt höra hur ord uttalas i samband med att eleverna följer med i texten samtidigt som de lyssnar på den.

Baserat på informanternas svar har vi fått ta del av hur de olika lärarna arbetar med ljudböcker i svenskundervisningen. I ett intervjusvar framkom det av en lärare att applikationen Polylino används främst av elever som har svårigheter med läsningen. Däremot framkom det även i intervjusvaren att applikationen Ugglo används för att alla elever ska lyssna och att det är ett multimodalt sätt att lära sig. Resultatet pekar på att det kan variera hur lärare använder dessa applikationer i sin undervisning.

Resultatet pekar på att informanterna har olika syften med varför de använder ljudböcker i svenskundervisning. Vissa av informanternas svar stämde överens med

varandra medan andra inte, då vissa informanter angav att ljudböcker används som ett komplement till högläsning.

Informanterna menar att det är ett komplement till den vanliga läsningen. I intervjusvaren framkom det även att ljudböcker används i syfte att eleverna ska kunna lyssna på de texter som de inte har förmågan till att läsa ännu. Detta stämmer överens med vad Körling (2012, s.47) säger, då eleverna får möjlighet att utveckla sitt ordförråd när en högläsare läser en bok i helklass. Enligt intervjusvaren beskrivs ljudbokens syfte som en anpassning för de elever som har en läsnedsättning eller svårigheter med läsningen. De elever som har svårt med att läsa får på så sätt möjlighet att både lyssna och titta på texten samtidigt vilket gynnar läsinläringen.

Informanternas svar stämde överens med varandra, då lärarna beskriver att syftet med att använda ljudböcker är att eleverna ska få en läsoplevelse. I intervjusvaren framkom det även att ljudböcker väcker läslusten hos eleverna, vilket kan leda till att deras ordförråd utvecklas. Vidare framkom det att ljudböcker även används i syfte att eleverna ska kunna följa med i texten medan de lyssnar på den för att lättare kunna lära sig att automatisera orden. I ett intervjusvar framkom det att syftet med användningen av ljudböcker är att främja läsinläringen hos eleverna och att de blir mer intresserade av att läsa samt att de tränar på sin läsning. Detta resultat överensstämmer med Padberg-Schmitt (2020, s. 31) som indikerar att ljudböcker har positiva effekter, då med hjälp av ljudböcker förbättras elevernas läseffektivitet och att de ska få en bättre läsförståelse samt utvecklar sitt ordförråd i svenskundervisningen. Även Duursma et al., (2008 s. 554–556) skriver att genom vanlig klassisk högläsning får eleverna ett bättre ordförråd, vilket gynnar dem i sin läs- och skrivinläring. I ett annat intervjusvar framkom det att informanten pausar ljudboken och förklarar svåra ord, trots att orden blir upplästa i en kontext kan det vara svårt att förstå orden.

5.1.2 För- och nackdelar med ljudböcker

Resultatet pekar på att en fördel med ljudböcker är att de kan användas av elever som har svårigheter med läsningen eller inte har knäckt läskoden än. Eleverna kan trots detta förstå texten, då de lyssnar samtidigt som de följer med i texten. Detta resultat överensstämmer med Padberg-Schmitt (2020, s. 31) som indikerar att lyssna och

samtidigt kunna följa med i texten hjälper eleverna att upprätta sambandet mellan läsandet och skrivandet. Detta resulterar i att eleverna kan koppla det talade ordet till det skrivna.

I ett intervjuvar framkom det att en annan fördel med ljudböcker anses vara att alla elever kan ta del av innehållet i böcker. Detta resultat överensstämmer väl med Edvarsson, et al., (2018, s.87) som betonar att genom multimodala texter kan elever lättare ta till sig textens innehåll, eftersom den presenteras på olika sätt som exempelvis genom att lyssna och läsa samtidigt. Även Skolverket (2021) poängterar att eleverna lättare kan ta till sig textens innehåll när de samtidigt lyssnar och följer med i texten.

Resultatet indikerar att en fördel med ljudböcker är att kunna lyssna på nya ord och hur de uttalas samt hur de används rätt i en mening. Även Larson (2015, s. 169–170) nämner att eleverna kan lära sig nya begrepp och höra hur dessa uttalas genom att de får möjlighet att följa med i texten samtidigt som de lyssnar på den.

I ett intervjuvar framkom det att en annan fördel med ljudböcker är att elevernas läslust ökar, eftersom de får möjlighet att lyssna samtidigt som de följer med i texten. Medan ljudböcker definieras som att lyssna samtidigt som eleven läser texten, definierar Skolverket (2021) och Kucirkova (2021, s. 151) att en digital bok är en text som eleverna läser på en läsplatta. Kucirkova (2021, s. 158) skriver även att digitala böcker gynnar elevers ordinlärning mer än tryckta böcker.

Vår tolkning är att eleverna blir mer motiverade att läsa och/eller lyssna på ljudböcker när det sker via en iPad eller i helklass. Användandet av iPad är något som eleverna är vana vid och känner igen vilket gör att de tycker det blir enklare och därmed roligare att läsa. Det får dem att läsa fler böcker.

I intervjuvaren framkom det att en nackdel med ljudböcker är att vissa elever enbart lyssnar på ljudböcker och inte följer med i texten samtidigt. Nackdelen med det anses vara att eleverna inte tränar på avkodning. Även Edvarsson et al., (2018, s.87) skriver att eleverna inte tränar på att läsa långa tryckta texter eftersom digitala verktyg används alltmer. Vi anser att eleverna även bör läsa långa texter i tryckta böcker för att träna på sin avkodningsförmåga.

Ett annat resultat är att det ännu är svårt att få syn på nackdelar eftersom ljudböcker inte används regelbundet i undervisningen. Däremot framkom det i ett annat intervjusvar att ljudböcker inte anses ha nackdelar nu men när det arbetas mer med ljudböcker i undervisningen kommer kanske nackdelar att synliggöras. Det väcker funderingar hos oss att lärare använder ljudböcker utan att ens ha funderat på nackdelar kring dessa. Forskningsfrågan kring nackdelar med ljudböcker kan inte besvaras då ingen relevant forskning som kan knytas an till resultatet kunde hittas.

5.1.3 Påverkan på elevernas läslust

Alla intervjusvaren visar att läslusten ökar positivt med användning av ljudböcker i undervisningen. Resultatet påvisar att elevernas läslust ökar när de kan lyssna på böcker de inte har förmågan att själva läsa. Vidare visar resultatet på att ljudböcker påverkar läslusten positivt, då det lockar fler elever att lyssna och samtidigt läsa. Ett annat resultat som har påvisats är att läslusten har ökat hos pojkarna i jämförelse med flickorna. Pojkar har tyckt att det är roligare att lyssna på ljudböcker än att läsa en fysisk bok. Däremot anses det att flickor läser mer fysiska böcker än att lyssna på ljudböcker. Detta resultat överensstämmer med Tattersall Wallin et al., (2020, s. 471–472) som indikerar att könsskillnader är vanliga inom läsning av tryckt text. Genom att pojkar använder sig av ljudböcker i stället för att läsa fysiska böcker resulterar det i att pojkar och flickor läser lika mycket.

5.2 Metoddiskussion

I denna studie valdes semistrukturerade intervjuer som metod. Fördelen med semistrukturerade intervjuer är att vi hade färdiga frågor som skulle ställas men för att få så djupgående svar som möjligt ställde vi spontana följdfrågor, där informanterna fick möjlighet att utveckla sina svar (Denscombe, 2018, s. 269). Eftersom intervjuerna spelades in kunde vi fokusera på informanternas svar samt att ställa relevanta följdfrågor i stället för att anteckna svaren. Om vi däremot hade gjort en pilotintervju, där vi intervjuade en lärare för att testa om intervjufrågorna skulle ha gett oss tillräckligt med material kunde vi lagt till fler följdfrågor kring exempelvis att ljudböcker används som komplement till högläsning. Där hade en följdfråga kunnat vara att ta reda på hur mycket det kompletteras med ljudböcker.

I denna studie hade vi utifrån tidsperspektivet enbart tid med åtta intervjuer i två olika skolor och i två olika kommuner. Hade vi haft mer tid kunde vi ha intervjuat fler lärare, på olika skolor och i fler kommuner för att få mer varierande svar. Ett urvalskriterium var att informanterna skulle använda ljudböcker minst varannan vecka i sin undervisning. Hade vi däremot använt även informanter som av olika skäl inte använder sig av ljudböcker, så hade vi förmodligen fått djupare och mer varierande svar. Fler datainsamlingsmetoder såsom enkäter och observationer, kunde har använts i studien, för att stärka studiens validitet.

5.3 Avslutning

Sammanfattningsvis använder samtliga informanter ljudböcker i sin svenskundervisning. En informant använder sig av ljudböcker i helklass där lärare projicerar upp en saga på projektorn så att eleverna ser texten samtidigt som de hör den. Sju informanter använder sig av en applikation som heter Polyfino och Ugglo i sin undervisning. Eleverna har applikationer på sin iPad och kan välja fritt vilken ljudbok de vill lyssna på.

Ljudböcker används som motivation för att eleverna ska vilja läsa mer och samtidigt utöka sitt ordförråd. De flesta informanter anser att elever lär sig nya ord och utökar därmed sitt ordförråd genom att de lyssnar på ljudböcker. De lär sig hur ordet stavas, hur det låter och ordets betydelse. Vissa informanter förtydligar ordets betydelse när de vet att eleverna inte förstår trots att de ser ordet i ett sammanhang.

Två informanter uppgav att ljudböcker används både som ett komplement till högläsningen och den enskilda läsningen i undervisningen. Vi ser en tydlig koppling mellan högläsning och ljudböcker, att de är snarlika och i vissa situationer kan de användas med snarlika syften. Genom högläsning får eleverna en text uppläst och kan ta till sig nya ord och hör hur de låter. Detta sker även när eleverna lyssnar på en ljudbok. Den enda skillnaden vi har stött på under studiens gång är att i ljudboksformat har eleverna möjlighet att följa med i texten vilket de inte har under högläsningen om inte läraren aktivt visar texten för eleverna. Ljudboken är multimodal, där läsaren kan lyssna och följa med i texten och titta på bilder. En fysisk bok är inte multimodal och eleverna kan enbart läsa texten och titta på bilderna.

Tidigare forskning nämner inte mycket om att ljudböcker kan användas som ett komplement till högläsningen. När Skolverket (2021) skriver om multimodala hjälpmedel nämner de inte hur det ska användas i undervisningen. Ska lärare använda sig av multimodala hjälpmedel i undervisningen för att stötta elever i svårigheter eller bör det användas som ett komplement till vanlig läsning och högläsning?

Genom applikationen Polyino och Ugglo, där eleverna både ser och lyssnar på texten samt att det upplästa ordet markeras, kan eleverna enklare automatisera ord. Ljudböcker är därför ett komplement till högläsningen samt den enskilda läsningen. Vidare anser informanterna att eleverna får en läsupplevelse genom ljudböcker, då eleverna fokuserar på innehållet i stället för att lägga all energi på sin avkodning samtidigt som de försöker förstå det lästa. Ljudböcker ger eleverna möjlighet att lyssna på böcker de inte själva har förmåga till att läsa ännu. Vi anser att eleverna får en läsupplevelse just när de lyssnar och följer med i texten i en ljudbok, eftersom de kan fokusera på textens innehåll och få en läsupplevelse. När eleverna däremot läser en fysisk bok behöver de lägga en del av koncentrationen på att avkoda ord.

Alla informanter anser att ljudböcker för med sig många fördelar, varför ljudböcker bör användas i undervisningen. Elever som har svårigheter med avkodningen eller de som precis har lärt sig att läsa kan ta till sig textens innehåll och träna på sin läsförståelse genom att lyssna i stället för att läsa och ta del av den litterära världen. En annan fördel en informant påpekar, är att koncentration förmågan tränas genom att sitta och lyssna samtidigt som eleven följer med i texten.

Men hälften av informanterna anser att ljudböcker inte enbart har fördelar utan även nackdelar. Ett exempel som kan nämnas är att eleverna fritt kan välja vilka böcker de vill läsa. Det kan förekomma att elever väljer olämpliga böcker, vilket är svårt att upptäcka direkt för läraren då det är tidskrävande att hinna gå runt till alla elever under avsatt tid för läsningen. Vissa informanter anser att det är en fördel att eleverna kan lyssna samtidigt som de läser texten men en del elever fastnar i att lyssna på boken och tittar inte på texten. Eleverna missar då tillfället att träna på avkodningen. Eftersom eleverna kan lyssna på svårare böcker än de själva kan läsa,

ökar däremot läslusten och viljan att kunna läsa svårare böcker. Däremot betonar vissa informanter att det finns en risk att vissa elever blir för bekväma att lyssna i stället för att läsa, då de inte ser vikten av att lästräna. Två informanter säger att de inte har sett några nackdelar med ljudböcker ännu, eftersom ljudböcker inte används regelbundet i svenskundervisningen. Vi tror att ljudböcker inte används regelbundet eftersom lärare inte har fått tillräckligt med verktyg för hur de ska använda ljudböcker i sin undervisning.

Läslusten hos pojkarna har ökat jämfört med flickorna. Två informanter uppgav att pojkar tycker att det är roligare att lyssna på ljudböcker än att läsa en fysisk bok. Flickor tycker tvärtom alltså att det är roligare att läsa en fysisk bok än att lyssna på ljudböcker. Pojkar lyssnar lika mycket på ljudböcker som flickor läser fysiska böcker. Det kan bero på att flickorna är lite starkare läsare och att de hittar rätt utbud på biblioteket som de gillar. Medan pojkarna inte riktigt har den koncentrationen som behövs för att sätta sig in i en bok själva och läsa den. Vidare upplever dessa två informanter att pojkars läslust har ökat i samband med att de lyssnar på ljudböcker. Eleverna har tidigare inte velat läsa böcker men genom att ljudböcker numera används i undervisningen lyssnar eleverna på ljudböcker för att de tycker att det är roligt. Eleverna lär sig då svårare ord och utökar sitt ordförråd i samband med att de får välja svårare ljudböcker som de kan lyssna på i stället.

Informanterna uttrycker sig gällande hur läslusten påverkas som att pojkar tycker det är roligare att lyssna på ljudböcker än flickor då pojkar har svårare att hitta rätt utbud på biblioteket. Vi anser att det är en generalisering att pojkar tycker det är roligare att lyssna på ljudböcker, då inte alla pojkar har svårigheter med att hitta rätt böcker på biblioteket. Samtidigt som vi inte tror att alla flickor tycker mer om att läsa fysiska böcker än att lyssna på ljudböcker.

Studiens slutsats är att ljudböcker används för att utveckla elevernas ordförråd, läsförståelse samt att eleverna lär sig hur ord uttalas och kan användas på rätt sätt. Ljudböcker används som ett komplement till högläsningen och till den enskilda läsningen. Vidare blir eleverna mer motiverade att läsa och/eller lyssna på ljudböcker när det sker via en iPad eller i helklass. Lärare anser att pojkars motivation till

läsning ökar mer än flickors genom att lyssna på ljudböcker. Lärare nämner många fördelar och vissa nackdelar med ljudböcker. Men alla lärare är inte medvetna om nackdelar med ljudböcker, vilket medför en risk att ljudböcker används på ett felaktigt sätt och missgynnar elevernas inläring.

Redan i början av studien uppmärksammade vi att begreppet ljudböcker används av många på olika sätt, vilket har lett till att vi har varit noga med att berätta för våra informanter att vår definition av ljudböcker är att lyssna och samtidigt följa med i texten. Även forskning har använt sig av begreppet ljudbok men på olika sätt, vilket bidrog till att vi har skapat en medvetenhet kring att förstå hur olika forskare definierar begreppet ljudbok. Detta för att få fram forskning som är relevant för hur ljudbok definieras i skolan. Vi har fått en medvetenhet kring att begreppet ljudbok definieras olika i förhållande till vem som använder det. Exempelvis om det används i skolan eller hos en individ som lyssnar på en ljudbok när hen cyklar. Det förvånar oss inte att det pågår en debatt kring ljudböckers påverkan på elevers läsinläring samt hur viktigt det är att läsa tryckta böcker, eftersom ljudböcker erbjuds av många företag och barn tycker att det är roligare att lyssna på en bok i stället för att läsa den själv.

Studiens resultat har visat hur lärare upplever att ljudböcker används i undervisningen samt hur de uppfattar att elevernas läslust påverkas. Utifrån detta skulle det vara intressant att forska vidare kring ljudböckernas användning utifrån ett elevperspektiv eftersom lärare har så tydliga föreställningar om vilka elever som föredrar att lyssna i stället för att läsa. Framtida studier skulle även kunna inrikta sig på hur digitala böcker påverkar pojkars och flickors läslust. Det finns även ett bristande utbud av forskning gällande om högläsning och ljudböcker är snarlika. Den typen av forskning tror vi skulle bidra till en bättre förståelse om hur lärare kan arbeta med högläsning och ljudböcker och om de kan användas som komplement eller om det behöver läggas lika mycket vikt på båda arbetssätten.

Referenslista

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl. Liber

Chambers, A. (2014). *Böcker inom och omkring oss*. Gilla böcker.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 uppl. Studentlitteratur.

Duursma E., Augustyn, M., & Zuckerman, B. (2008). *Reading aloud to children: the evidence*. *Archives of Disease in Childhood*, 93 (7), s. 554–557.

<https://doi.org/10.1136/adc.2006.106336>

Edvarsson, J. Godhe, A-l., Magnusson, P. (2018). *Digitalisering, literacy och multimodalitet*. Studentlitteratur.

Johansson, S.A (18 januari 2022). *Barn slukar ljudböcker-det är inte goda nyheter*.

Aftonbladet. Sthlm. <https://www.aftonbladet.se/kultur/a/KzkrP4/barn-slukar-ljudbocker--det-ar-inte-goda-nyheter>

Kucirkova, N. (2021). *Socio-material directions for developing empirical research on children's e-reading: A systematic review and thematic synthesis of the literature across disciplines*, s. 148-170.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1468798418824364>

Körling, A-M. (2012). *Den meningsfulla högläsningen*. Natur & Kultur.

Langemar, P. (2008). *Kvalitativ forskningsmetod i psykologi- att låta en värld öppna sig*. Liber.

Larson, L. (2015). *E-BOOKS AND AUDIOBOOKS: Extending the Digital Reading Experience*. *The Reading Teacher*, s. 169-177. <https://ila-onlinelibrary-wiley-com.ep.bib.mdh.se/doi/pdfdirect/10.1002/trtr.1371>

Legimus, 2019: Om talböcker. <http://www.legimus.se/204704/om-talbocker>

Myndigheten för tillgängliga medier, u.å.: Talbok, tryckt bok, ljudbok, punktskrift.
Hämtad: 2022-06-01 <https://www.mtm.se/lasombud/boktips/olika-slags-bocker/>

Myndigheten för tillgängliga medier, u.å.: Talböcker. Hämtad: 2022-04-12
<https://www.mtm.se/var-verksamhet/talbocker/>

Myndigheten för tillgängliga medier, u.å.: Upphovsrättslagen. Hämtad: 2022-04-12
<https://www.mtm.se/om-oss/uppdrag-och-lagar/upphovsrattslagen/>

Nationalencyklopedin, u.å.: digitalisering. Hämtad: 2022-04-12
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/digitalisering>

Nilsson, Ola. (2021). *Lyssna på ljudböcker är inte att läsa*. Aftonbladet. Sthlm.
<https://www.aftonbladet.se/kultur/a/PRnpe5/lyssna-pa-ljudbocker-ar-inte-att-lasa>

Norström, L. (1997). *Bokprat: om barns läsande och om textsamtal mellan barn och vuxna*. Ekelund.

Padberg-Schmitt, B. (2020). *Increasing Reading Fluency in Young Adult Readers Using Audiobooks* s. 31-51. <https://clelejournal.org/wp-content/uploads/2020/05/Increasing-Reading-Fluency-Using-Audiobooks-CLELE-8.1.pdf>

Serafini, F. (2004). *Audiobooks and literacy: An educator's guide to utilizing audiobooks in the classroom*. New York, NY: *Listening Library*.
<https://www.audiofrysk.nl/media/Audiobooks%20in%20class.pdf>

Skolverket. (2016). *Digitalt arbete och multimodalitet*, s. 1-8.
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/2c-nyanlanda/Grundskola/027-grundlaggande-litteracitet-nyanlanda/del_05/Material/Flik/Del_05_MomentA/Artiklar/M27_7-9Gym_05A_01_digitalt.docx

Skolverket. (2019a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*, s. 5-10, 257-268. Norstedts juridik.

<https://www.skolverket.se/publikationer?id=4206>

Skolverket. (u.å.b). *Digitaliseringen i skolan- möjligheter och utmaningar*, s. 40-50.

Hämtad: 2022-04-12

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d438/1553968018488/pdf3971.pdf>

Skolverket. (2019c). *Högläsning*, s. 1-12.

https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Forskola/O21-Lasa-o-beratta/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M21_fsk_01A_01_hoglasning.docx

Skolverket. (2017d). *Läsförståelse genom högläsning*, s. 1-12.

https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Grundskola/O30a_tidig-lasundervisning/del_05/Material/Flik/Del_05_MomentA/Artiklar/M30_F-3_05A_01_hglsning.docx

Skolverket. (2021). *Digitala böcker ökar elevernas motivation och ordnlärning*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/digitala-bocker-okar-elevernas-motivation-och-ordinlarning>

Steiner, A. & Berglund, K. (2022). *BARNLITTERÄRA STRÖMNINGAR- Om ljudböcker för barn*. Svenska Förläggareföreningen. <https://forlaggare.se/wp-content/uploads/2022/01/Barnlitterara-stromningar.pdf>

Säljö, R, Liberg, C & Lundgren U.P. (2017). *Framtidens skola och utbildning - en betydande del av våra liv*. 4 uppl. *Lärande, skola, bildning*. (s. 197). Natur & Kultur.

Tattersall Wallin, E. Nolin, J. (2020). *Time to read: Exploring the timespaces of subscription-based audiobooks*, s. 470–488. <https://journals-sagepub-com.ep.bib.mdh.se/doi/pdf/10.1177/1461444819864691>

Vetenskapsrådet (2017). God forskningssed, s. 39–41. Vetenskapsrådet. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Hur gammal är du?
2. Hur länge har du jobbat som lärare?
3. Är du legitimerad lärare?
4. I vilken årskurs undervisar du?
5. Hur skulle du beskriva din digitala kompetens?
6. Använder du dig av ljudböcker i din undervisning?
7. Kan du beskriva hur ljudböcker används i din undervisning?
8. I vilket syfte använder du dig av ljudböcker i din undervisning?
9. På vilket sätt använder eleverna sig av ljudböcker?
10. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med ljudböcker?
11. a. Använder alla elever sig av ljudböcker?
b. Om nej, varför inte?
12. a. Uppmanas elever med lässvårigheter att lyssna på ljudböcker?
b. Ersätta dessa i så fall läsningen? Eller används dessa som komplement till läsningen?
13. Tror du att ljudböcker påverkar elevernas läslust? I så fall hur?
14. Har du sett skillnad på hur läslusten ändras beroende på kön?

Bilaga 2

Missivbrev

Information om en studie om ljudböcker i svenskundervisning

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning

Hej,

Vi är två lärarstudenter Nicole Kirschenhofer och Maria Melkemichel som studerar vår sista termin på grundlärarprogrammet F-3 vid Mälardalens Universitet.

Vår studie kommer att handla om ljudböcker i svenskundervisningen. Studien genomförs för att fördjupa kunskapen om hur, och i vilket syfte samt för och nackdelar med ljudböcker. Vi vill dessutom ta reda på om elevernas läslust påverkas av ljudböcker. Det kommer att vara en kvalitativ studie. Vi är därför intresserade av att ta del av lärares iakttagelser kring ljudböcker. Vi är nyfikna på hur och varför du arbetar med ljudböcker i undervisningen. Men även vilka för respektive nackdelar du ser med ljudböcker.

Studiens datainsamlingsmetod kommer att bestå av åtta lärarintervjuer. Tillfrågan om deltagande har skickats till verksamma lärare i årskurs F-3 på olika skolor. Intervjuerna kommer att pågå i ca. 30 minuter. Intervjuerna kommer att ske via Zoom eller på informanternas arbetsplatser. Intervjuerna kommer även att spelas in via ljudinspelning för transkribering. Dessa inspelningar kommer endast vi som skriver uppsatsen att ta del av och inspelningen kommer att raderas efter slutförd studie. Samtliga informanter anonymiseras i uppsatsen.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens universitet som i sin slutversion läggs ut på databasen DiVA.

Handledare:

Anna Jungstrand

anna.jungstrand@mdu.se

6/4-22, Eskilstuna

Nicole Kirschenhofer

nkr18001@student.mdu.se

29/3-22, Katrineholm

Maria Melkemichel

mml18003@student.mdu.se

29/3-22, Södertälje